

COMISIA EUROPEANĂ

Bruxelles, 24.11.2011
COM(2011) 784 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE CONSILIU ȘI CĂTRE PARLAMENTUL
EUROPEAN**

**privind raportul interimar referitor la evaluările cuprinzătoare ale riscurilor și ale
securității centralelor nucleare din Uniunea Europeană („teste de rezistență”)**

{SEC(2011) 1395 final}

1. INTRODUCERE

Securitatea și siguranța nucleară au o importanță capitală pentru UE și pentru cetățenii săi. Prin urmare, asigurarea celor mai înalte standarde posibile de securitate și siguranță nucleară, precum și de pregătire pentru situații de urgență se află în centrul preocupărilor politicii privind energia nucleară, atât în Europa, cât și la nivel mondial. Accidentul survenit la centrala nucleară Fukushima-Daiichi din Japonia în urma cutremurului și a tsunamiului din 11 martie 2011 a readus în atenția politică măsurile necesare pentru a minimiza riscurile și a garanta o fiabilitate maximă în materie de securitate, siguranță și neproliferare nucleară.

În primul și în primul rând, UE, printr-o acțiune imediată de solidaritate, și-a mobilizat competențele de specialitate și resursele pentru a ajuta Japonia să stopeze și să depășească efectele catastrofei. Summitul UE-Japonia din mai 2011 a fost dedicat coordonării acțiunilor ulterioare, în special punerii în aplicare a măsurilor privind cooperarea în materie de securitate nucleară.

Reacția Comisiei la evenimentele de la Fukushima a fost imediată. Împreună cu autoritățile naționale de reglementare¹ și cu industria nucleară, Comisia a lansat un proces de evaluare completă, în întreaga UE, a riscurilor și a securității centralelor nucleare („teste de rezistență”). Inițiativa a fost susținută de Parlamentul European și aprobată de Consiliul European în cadrul reuniunii sale din 24 – 25 martie 2011². De asemenea, Consiliul European a invitat Comisia să revizuiască „cadrul juridic și de reglementare existent pentru securitatea instalațiilor nucleare” și să propună „până la sfârșitul anului 2011 orice îmbunătățiri care ar putea fi necesare”. În final, date fiind potențialele implicații transfrontaliere ale accidentelor nucleare, Consiliul European a solicitat Comisiei să invite țările vecine ale UE să ia parte la procesul de efectuare a testelor de rezistență.

Este prima dată când toate părțile interesate din UE au demarat, în mod voluntar, un proces cuprinzător și coordonat de revizuire a securității și a siguranței reactoarelor nucleare. Resursele umane și financiare puse la dispoziție pentru această acțiune, precum și disponibilitatea participanților de a colabora în fiecare etapă a procesului subliniază importanța securității nucleare pentru UE. În plus, o acțiune comună la nivel de UE în acest domeniu prezintă avantaje clare. Securitatea nucleară a fost recunoscută în întreaga UE ca fiind o problemă de dimensiune europeană, mai degrabă decât doar națională. În plus, recenta comunicare privind politica externă în domeniul energiei³ demonstrează clar angajamentul în favoarea consolidării cooperării internaționale în materie de securitate nucleară.

În paralel, Comisia a depus eforturi pentru a garanta un nivel maxim de protecție a cetățenilor UE. S-a pus în special accentul pe domenii specifice, cum ar fi cadrul de

¹ Autoritățile naționale de reglementare în domeniul securității nucleare se întâlnesc în cadrul Grupului european la nivel înalt pentru securitatea nucleară și gestionarea deșeurilor. Acest grup a fost instituit prin Decizia 2007/530/Euratom a Comisiei din 17 iulie 2007 (JO L 195, p. 44, 27.7.2007, p. 44 - 46). Grupul a adoptat ulterior acronimul ENSREG (Grupul european de reglementare pentru siguranța nucleară).

² EUCO 10/11 (punctul 31).

³ COM(2011) 539 final

reglementare aplicabil controalelor la importurile de produse originare din zone predispușe la radiații, precum și recomandările pentru autoritățile vamale și activitatea de consolidare a cercetării științifice și a monitorizării mediului.

Prezenta comunicare sintetizează activitățile desfășurate până în prezent pentru a reevalua securitatea și siguranța centralelor nucleare aflate în funcțiune în Uniunea Europeană. Aceasta are la bază rapoartele intermediare puse la dispoziție de statele membre până la 15 septembrie și raportul interimar elaborat de Grupul ad-hoc al Consiliului pentru siguranța nucleară (AHGNS). Aceasta prezintă, de asemenea, o evaluare inițială a situației actuale, efectuată de Comisie, precum și unele idei preliminare pentru activitatea viitoare.

2. TESTE DE REZISTENȚĂ NUCLEARE: ABORDARE, METODOLOGIE, PROGRESE ÎNREGISTRATE ȘI ETAPE VIITOARE

2.1. Abordare și metodologie

Consiliul European a invitat Comisia și ENSREG să analizeze lecțiile care trebuie desprinse din evenimentele de la Fukushima și să reevalueze marjele de siguranță aplicabile în centralele nucleare din UE. Acest lucru ar trebui să se facă pe baza unei metodologii comune tuturor statelor membre, asigurându-se astfel o transparență totală față de public. Mandatul încredințat Comisiei de Consiliul European cuprinde:

- (a) definirea unei metodologii și realizarea unor evaluări cuprinzătoare ale riscurilor și securității centralelor nucleare, care să fie efectuate în colaborare cu autoritățile naționale de reglementare în domeniul securității nucleare;
- (b) o reevaluare și o revizuire a legislației UE în vigoare în domeniul securității nucleare;
- (c) o invitație adresată țărilor vecine ale UE de a participa la acest proces.

Comisia și ENSREG⁴ au convenit să realizeze aceste activități urmând două căi paralele:

- un *palier referitor la securitate*, pentru a evalua capacitatea instalațiilor nucleare de a rezista la efectele diferitelor evenimente neprevăzute; aceste evenimente pot varia de la dezastru naturale la erori umane sau defecțiuni tehnice, dar și alte evenimente neprevăzute, cum ar fi accidente de transport;
- un *palier referitor la siguranță*, pentru a analiza amenințările la adresa siguranței și prevenirea lor, precum și capacitatea de reacție în caz de incidente cauzate de acte rău intenționate sau teroriste.

⁴ Reuniunea ENSREG din 12 – 13 mai 2011 privind specificațiile tehnice propuse de WENRA (*Western European Nuclear Regulators Association* – Asociația autorităților de reglementare în domeniul securității nucleare din Europa de Vest). A se vedea Declarația ENSREG pe pagina de internet www.ensreg.eu.

În timp ce operatorii nucleari și autoritățile naționale de reglementare, în strânsă colaborare cu Comisia, au fost responsabili cu aspectele legate de securitatea nucleară, s-a decis ca statele membre, cu sprijinul Comisiei, să fie responsabile cu evaluarea siguranței nucleare. În acest scop, Consiliul a instituit un Grup ad-hoc pentru siguranța nucleară (AHGNS). Progresele înregistrate în palierul referitor la siguranță sunt prezentate într-un document anexat la prezenta comunicare.

Toate cele paisprezece state membre ale UE care au în funcțiune centrale nucleare⁵ plus Lituania⁶ participă la exercițiul de teste de rezistență nucleare. Elveția și Ucraina au acceptat, la rândul lor, să participe la acest exercițiu, în calitate de țări învecinate. Un număr de țări⁷ au hotărât – în plus față de cerințele convenite – să includă nu numai centralele nucleare aflate în funcțiune, dar și pe cele dezafectate sau alte instalații nucleare.

Specificațiile privind palierul referitor la siguranță al testelor de rezistență⁸ definesc trei domenii principale de evaluat: fenomenele naturale extreme (seisme, inundații, condiții meteorologice extreme), reacția instalațiilor la pierderi prelungite de electricitate și/sau la pierderi ale disipatorului termic ultim (indiferent de cauză) și gestionarea accidentelor grave. Metodele de investigare sunt definite la nivel național și se află în responsabilitatea autorităților naționale de reglementare.

Procesul de efectuare a testelor de rezistență se derulează în trei etape:

- *autoevaluări efectuate de operatorii nucleari:* operatorii nucleari au fost invitați să prezinte rapoarte intermediare de activitate până la 15 august 2011 și rapoarte finale până la 31 octombrie 2011;
- *revizuirea autoevaluărilor de către autoritățile naționale de reglementare:* autoritățile naționale de reglementare vor revizui informațiile furnizate de operatori și vor întocmi rapoarte naționale (rapoarte intermediare până la 15 septembrie 2011 și rapoarte finale până la 31 decembrie 2011);
- *evaluări inter pares ale rapoartelor naționale, efectuate de experți naționali și ai Comisiei Europene* în perioada ianuarie – aprilie 2012.

Termenul pentru începerea evaluărilor a fost 1 iunie 2011. În conformitate cu termenele stabilite, toate statele membre participante au prezentat Comisiei rapoartele lor intermediare. Acestea stau la baza prezentului raport interimar.

Cu toate acestea, principalele documente urmează încă să fie predate. Pentru ca rezultatele să se bucure de nivelul de încredere dorit, rapoartele naționale finale (care trebuie prezentate până la sfârșitul acestui an) și procesul de efectuare a evaluărilor *inter pares* care vor analiza rezultatele sunt esențiale.

⁵ Belgia, Bulgaria, Republica Cehă, Finlanda, Franța, Germania, Ungaria, Țările de Jos, România, Republica Slovacă, Slovenia, Spania, Suedia, Regatul Unit.

⁶ Deși ultima unitate de la Ignalina a fost închisă în 2009 pentru a îndeplini obligațiile de aderare la UE, sunt încă în vigoare licențe de operare locale specifice, precum și cantități semnificative de combustibil uzat stocate la fața locului.

⁷ Belgia, Bulgaria, Finlanda, Franța, Germania, Lituania, Slovacia, Spania, Ucraina, Regatul Unit.

⁸ Anexa I la Declarația ENSREG din 12 – 13 mai 2011.

2.2. Primele constatări în urma evaluărilor intermediare privind securitatea

Toate rapoartele intermediare indică faptul că operatorii nucleari respectă și aplică metodologia convenită. Cu toate acestea, formatul, conținutul și nivelul de detaliere al rapoartelor naționale variază semnificativ. Un rezumat al constatărilor cuprinse în fiecare dintre rapoartele naționale este inclus într-o anexă la prezenta comunicare⁹.

În pofida faptului că evaluarea este încă în curs, rapoartele intermediare identifică o serie de aspecte care merită o analiză aprofundată. De asemenea, acestea demonstrează un nivel adecvat de convergență al autorităților naționale de reglementare în ceea ce privește măsurile care trebuie luate. Unele autorități naționale de reglementare au deja în vedere revizuirea marjelor de siguranță pe care le aplică instalațiilor. Domeniile care necesită o atenție specială sunt: sporirea solidității centralelor în caz de inundații¹⁰, pană de electricitate^{11 12} și pierdere a disipatorului termic ultim¹³, precum și sporirea solidității centralelor în caz de seisme mai importante decât cele preconizate la proiectare¹⁴.

Unele rapoarte indică îmbunătățiri potențiale în ceea ce privește piscinele de răcire a combustibilului uzat care le-ar permite să facă față unor evenimente pentru care nu au fost concepute¹⁵. În plus, câteva rapoarte identifică eventuale modalități de îmbunătățire a gestionării accidentelor grave și a procedurilor de urgență¹⁶.

Cu toate acestea, sunt deja evidente unele diferențe între statele membre. De exemplu:

- Riscurile seismice par să fie abordate foarte diferit în funcție de țară, destul de independent de seismicitatea reală a regiunilor în cauză. Se constată diferențe semnificative atât în ceea ce privește metodologiile subiacente¹⁷, cât și în ceea ce privește criteriile de acceptare¹⁸. Unele țări revizuiesc în prezent nivelul de activitate seismică luat în calcul la proiectarea centralelor.
- Unele țări¹⁹ au pus deja în aplicare Orientările privind gestionarea accidentelor grave (SAMG)²⁰, în timp ce altele nu au făcut acest lucru.

⁹ Document de lucru al serviciilor Comisiei intitulat „Fișa tehnică a rapoartelor naționale intermediare referitoare la realizarea unor evaluări cuprinzătoare ale riscurilor și securității centralelor nucleare din UE”.

¹⁰ De exemplu, Finlanda, Ungaria, Slovacia, Slovenia, Suedia, Elveția.

¹¹ Inclusiv pierderea alimentării exterioare și pana totală de electricitate a centralei.

¹² De exemplu Finlanda, România, Slovenia, Spania.

¹³ De exemplu, Finlanda, Slovenia, Spania, Suedia.

¹⁴ De exemplu, Finlanda, Ungaria, Slovacia, Slovenia, Suedia, Elveția.

¹⁵ De exemplu, Finlanda, Ungaria, Lituania, Slovenia.

¹⁶ De exemplu, Germania, Ungaria, România, Slovacia, Spania, Suedia.

¹⁷ De exemplu, dacă să se efectueze sau nu o evaluare probabilistică a siguranței seismice (PSA). PSA-uri revizuite periodic se fac, de exemplu, în Finlanda, Slovenia și Elveția - destul de independent de nivelurile relativ scăzute sau ridicate de seismicitate din aceste țări.

¹⁸ De exemplu valoarea de vârf a accelerației orizontale a terenului la anumite probabilități.

¹⁹ De exemplu, Belgia, Republica Cehă, Finlanda, Ungaria, România, Slovenia, Spania.

²⁰ SAMG-urile sunt proceduri specifice fiecărei locații menite să ajute operatorii să reducă eventualele doze din afara amplasamentului în caz de urgență.

- Unele țări²¹ au început să evalueze dispozițiile privind gestionarea situațiilor de urgență în condiții de accident „mai important decât cele luate în calcul la proiectare” (și anume, accidente care sunt posibile, dar care nu au fost luate în calcul pe deplin la proiectare deoarece au fost considerate prea puțin probabile) și au identificat îmbunătățiri posibile.

2.3. Următoarea etapă: evaluări *inter pares* și validarea rezultatelor

La solicitarea Consiliului European, Comisia, împreună cu autoritățile naționale de reglementare în domeniul securității, au decis să efectueze o evaluare *inter pares* a rezultatelor finale ale evaluărilor naționale pe baza unei metodologii stabilite de comun acord²². Astfel, rapoartele naționale finale care trebuie prezentate la sfârșitul lui 2011 vor trebui să respecte o anumită structură pentru a maximiza coerența și comparabilitatea.

Procesul de evaluare *inter pares*, programat să înceapă la începutul anului 2012, va oferi o evaluare complementară la nivel european a rezultatelor naționale, garantând totodată cel mai înalt grad de obiectivitate și imparțialitate pentru a consolida încrederea în rezultate.

Procesul de evaluare va fi organizat în două etape:

- o evaluare *inter pares* a aspectelor *orizontale*, constând în compararea coerenței abordărilor și a concluziilor naționale în trei domenii cheie: fenomene naturale extreme, pierderea funcțiilor de securitate și gestionarea accidentelor grave. Un grup de experți de nivel înalt în materie de reglementare vor verifica secțiunile relevante din rapoartele naționale. Raportul final va prezenta un proiect de concluzii în domeniile cheie, precum și diferențele constatate în ceea ce privește metodologia sau evaluarea.
- o evaluare *inter pares verticală* (națională), constând în evaluarea rapoartelor naționale în ansamblul lor. Evaluările *inter pares* verticale vor avea loc în statele membre, pentru a facilita contactele echipelor de omologi cu personalul specializat din partea autorităților de reglementare și cu operatorii, precum și pentru a facilita accesul la centralele nucleare. Rezultatele evaluărilor *inter pares* privind aspectele orizontale, precum și experiența acumulată în acest proces vor fi utilizate ca aport util cu ocazia evaluărilor naționale.

Echipelor de evaluare *inter pares* sunt compuse din experți în domeniul securității nucleare din toate statele membre ale UE. Secretariatul pentru evaluările *inter pares* este asigurat de Centrul Comun de Cercetare al Comisiei.

Rapoartele naționale, rapoartele intermediare și rezultatele evaluărilor *inter pares* vor fi făcute publice²³.

Comisia va prezenta rezultatele evaluărilor *inter pares* într-un *raport final* pregătit pentru reuniunea Consiliului European din 28 - 29 iunie 2012.

²¹ De exemplu, Slovenia, Spania, Regatul Unit.

²² Reuniunea ENSREG din 11 octombrie 2011.

²³ www.ensreg.eu

2.4. Primele constatări în urma evaluărilor preliminare ale siguranței²⁴

Siguranța nucleară are ca scop prevenirea actelor intenționate care ar putea dăuna unei instalații nucleare sau ar avea drept rezultat furtul sau dispersarea de materiale nucleare. Securitatea nucleară²⁵ și siguranța nucleară sunt strâns legate între ele. În consecință, nicio evaluare a securității centralelor nucleare nu poate fi completă dacă nu se efectuează o analiză similară a aspectelor legate de siguranță. Prin urmare, această evaluare a securității a fost extinsă la siguranța nucleară.

În UE, doar câteva dintre autoritățile naționale de reglementare au responsabilități specifice pentru siguranța centralelor nucleare. Competențele în materie de siguranță din statele membre sunt împărțite între mai multe organisme.

Centralele nucleare sunt supuse unor regimuri sofisticate și cuprinzătoare de securitate și neproliferare care au evoluat de-a lungul anilor. La nivel internațional, regimul de siguranță pentru centralele nucleare este mai puțin dezvoltat²⁶. Cu toate acestea, în ultimii ani aspectele legate de siguranță au fost în general supuse unor controale mai stricte la nivel mondial, mai ales după evenimentele teroriste din 11 septembrie 2001 din SUA.

Pentru a evalua metodologia privind siguranța nucleară pentru centralele nucleare, Consiliul a instituit un Grup ad-hoc pentru siguranța nucleară (AHGNS) alcătuit din experți din statele membre, cu participarea Comisiei Europene. Raportul intermediar de activitate al grupului este anexat la prezenta comunicare²⁷ și prezintă concluziile preliminare ale acestuia.

Programul de lucru al AHGNS este structurat pe trei etape:

- colectarea informațiilor, de exemplu prin intermediul unui chestionar distribuit statelor membre;
- prelucrarea informațiilor, și anume identificarea principalelor teme de inclus în recomandările privind bunele practici și sintetizarea rezultatelor chestionarului;
- pregătirea rapoartelor intermediare și finale.

Chestionarul se axează pe o serie de chestiuni legate de cadrul juridic național care reglementează siguranța nucleară, cadrul general de siguranță națională, amenințările luate în calcul la proiectare (riscuri asociate unor acte răuvoitoare imprevizibile), cultura siguranței nucleare și pregătirea pentru situații de urgență. Deoarece statele membre nu au semnalat alte aspecte importante care să fie adăugate la aceste chestiuni, raportul intermediar se concentrează pe aceste chestiuni și pe răspunsurile aferente. Acestea din urmă evidențiază necesitatea de a intensifica cooperarea

²⁴ Această secțiune se bazează pe informațiile primite de la Grupul ad-hoc al Consiliului pentru siguranța nucleară (AHGNS).

²⁵ Securitatea nucleară corespunde realizării unor condiții corespunzătoare de exploatare a centralelor nucleare, măsurilor menite să prevină accidentele sau să contracareze consecințele acestora, având drept rezultat protecția lucrătorilor, a populației și a mediului împotriva riscurilor asociate radiațiilor.

²⁶ De exemplu, AIEA a elaborat timp de mai multe decenii o gamă amplă de orientări în materie de securitate, în timp ce orientările în materie de siguranță sunt, prin comparație, mai puțin numeroase.

²⁷ Raport intermediar de activitate privind siguranța nucleară 17061/11 AHGNS 8 ATO 134.

internațională, care să includă, printre altele misiuni internaționale de evaluare *inter pares* având drept scop verificarea nivelului și a eficacității măsurilor de protecție fizică pentru centralele nucleare.

Dat fiind angajamentul statelor membre în materie de siguranță nucleară, acestea își confirmă ambiția de a folosi la maximum și de a consolida regimurile internaționale relevante, dar și de a disemina bunele practici la nivelul UE. Răspunsurile acestora subliniază legătura strânsă dintre dimensiunea securității nucleare și dimensiunea siguranței nucleare, precum și interfețele dintre siguranța nucleară și strategiile de contraterorism. Este nevoie să se reevalueze permanent siguranța nucleară și caracterul adecvat al măsurilor, al sistemelor și al conceptelor de siguranță, având în vedere evoluția amenințărilor. Rapoartele arată, de asemenea, că există o înțelegere comună în ceea ce privește importanța de a dezvolta și implementa procese adecvate de gestionare a riscurilor și în ceea ce privește necesitatea de a crea punți între comunitățile de experți relevante.

În contextul reflecției în curs pe tema siguranței nucleare, Comisia va ține seama pe deplin de constatările și recomandările raportului final al AHGNS, care trebuie prezentat până în iunie 2012.

3. CONSOLIDAREA CADRULUI DE REGLEMENTARE AL UE ÎN MATERIE DE SECURITATE NUCLEARĂ

În paralel cu realizarea testelor de rezistență, Comisia a demarat un proces de reflecție privind cadrul juridic al UE în materie de securitate nucleară, având la bază constatările preliminare ale rapoartelor naționale, discuțiile de la nivel internațional (AIEA) și contribuțiile părților implicate. Analiza preliminară a Comisiei arată că autoritățile naționale de reglementare au abordări diferite în ceea ce privește securitatea și folosesc criterii diferite pentru a defini îmbunătățirile în materie de securitate.

Pe baza acestor prime reflecții, Comisia consideră că se pot aduce îmbunătățiri cadrului juridic la nivelul UE și la nivel național în următoarele domenii: 1) îmbunătățirea măsurilor tehnice de securitate și îmbunătățirea supravegherii necesare pentru a garanta aplicarea lor deplină; 2) îmbunătățirea guvernantei, precum și a cadrului juridic pentru securitatea nucleară; 3) îmbunătățirea nivelului de pregătire pentru situații de urgență și a capacității de reacție; 4) consolidarea regimului UE de răspundere nucleară și 5) consolidarea competențelor științifice și tehnologice. Cu toate acestea, punctul de pornire este implementarea integrală a reglementărilor UE existente.

3.1. Punerea în aplicare a cadrului legislativ actual privind securitatea nucleară

Adoptarea de către Consiliu în 2009 a Directivei privind securitatea nucleară²⁸ a constituit un important pas înainte în ceea ce privește regimul UE de securitate nucleară. Directiva în cauză creează un cadru comunitar cuprinzător și obligatoriu din punct de vedere juridic pentru securitatea nucleară a instalațiilor nucleare. Ea

²⁸ Directiva 2009/71/Euratom a Consiliului din 25 iunie 2009 de instituire a unui cadru comunitar pentru securitatea nucleară a instalațiilor nucleare (JO L 172, 2.7.2009, p.18-22).

definește principii și obligații de bază care guvernează securitatea nucleară în Comunitatea Europeană a Energiei Atomice („Comunitatea” sau „Euratom”). Aceasta transpune în legislația comunitară cerințele cuprinse în principalele instrumente internaționale, și anume Convenția privind securitatea nucleară²⁹ și principiile fundamentale de securitate³⁰ stabilite de Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA).

Termenul pentru finalizarea de către statele membre a implementării Directivei privind securitatea nucleară la nivel național a fost 22 iulie 2011. Comisia a lansat proceduri privind încălcarea dreptului comunitar împotriva celor douăsprezece state membre care nu au respectat acest termen³¹. Statele membre care nu au făcut încă acest lucru ar trebui să se asigure că transpunerea directivei se face în mod prioritar.

3.2. Îmbunătățirea cadrului legislativ privind securitatea nucleară

Comisia studiază două abordări destinate îmbunătățirii cadrului de securitate nucleară, așa cum a solicitat Consiliul European:

- (i) amendamente legislative menite să consolideze actualul cadru legislativ comunitar privind securitatea nucleară și
- (ii) îmbunătățiri în ceea ce privește implementarea mecanismelor existente, precum și o mai bună coordonare între statele membre.

Cadrul de securitate nucleară va trebui să fie revizuit atât la nivel comunitar, cât și la nivel național, astfel încât să respecte pe deplin principiul subsidiarității. Comisia și statele membre vor trebui să concluzioneze în cadrul instituțiilor internaționale pentru a se asigura că evoluția cadrului internațional de securitate nucleară este în concordanță cu legislația comunitară și națională.

3.2.1. Îmbunătățiri tehnice și supraveghere

Potrivit actualei legislații Euratom și legislațiilor naționale, responsabilitatea principală pentru securitatea nucleară îi revine titularului licenței (operatorul centralei electrice). Autoritățile naționale de reglementare impun titularilor de licențe să aducă îmbunătățiri de ordin tehnic instalațiilor lor în urma evaluării securității acestora, care include și exercițiul de efectuare a testelor de rezistență, aflat în curs de desfășurare. Autoritățile naționale de reglementare trebuie să se asigure că măsurile necesare sunt puse în aplicare corect.

În prezent, nu există standarde sau criterii comune de securitate pentru centralele nucleare din UE.

Rezultatele preliminare ale testelor de rezistență arată lipsa de coerență în ceea ce privește marjele de siguranță aplicabile în centralele nucleare din Europa. În funcție de rezultatele finale ale testelor de rezistență efectuate la nivelul UE, precum și de

²⁹ INFCIRC 449 din 5 iulie 1994. Comunitatea și toate statele membre ale UE sunt părți contractante.

³⁰ Principii fundamentale de securitate, *IAEA Safety Standard Series No. SF-1* (2006).

³¹ Austria, Belgia, Cipru, Danemarca, Estonia, Grecia, Italia, Letonia, Polonia, Portugalia, Slovacia și Regatul Unit.

învățămintele trase din accidentul nuclear de la Fukushima, s-ar putea avea în vedere elaborarea unui set de cerințe și de principii de bază la nivelul UE, precum și a unor criterii tehnice minime asociate în ceea ce privește amplasarea, proiectarea și construirea și exploatarea centralelor nucleare³². Principiile și exigențele UE vor trebui să se reflecte în acțiunile și deciziile naționale de reglementare și, în cele din urmă, să fie puse în aplicare de către operatorii de centrale.

O serie de criterii stabilite la nivelul UE pentru definirea caracteristicilor amplasamentelor, a cerințelor de acordare a licențelor și a controalelor operaționale ar impune operatorilor de centrale să se alinieze la ansamblul de bune practici aplicabile centralelor nucleare noi care urmează să fie construite în UE. Aceste cerințe sunt deja înscrise în practica UE și internațională³³. Deși alegerea măsurilor tehnice va depinde și de rezultatele finale ale testelor de rezistență, aceste măsuri ar putea fi integrate în acquis-ul legislativ al UE. Mai mult, pare să se justifice extinderea bunelor practici incluse deja în actuala Directivă privind securitatea nucleară. De exemplu, evaluările internaționale *inter pares*, limitate în prezent la cadrul juridic și de reglementare național, ar putea fi extinse pentru a include și securitatea centralelor nucleare atât în stadiul de proiectare, cât și de exploatare³⁴.

În finalizarea setului de recomandări pentru noua arhitectură europeană a securității nucleare ar trebui să fie implicați o serie de actori, printre care să se numere autoritățile naționale de reglementare, industria nucleară, precum și comunitatea științifică și tehnică, reprezentată, de exemplu, de Rețeaua europeană a organizațiilor de asistență tehnică (ETSON - *European Technical Support Organisations Network*).

3.2.2. Guvernanța securității nucleare

Una dintre principalele lecții învățate în urma accidentului de la Fukushima este că trebuie să se garanteze independența efectivă a autorităților naționale de reglementare. În UE, aceasta ar putea fi și mai mult consolidată explicitând mai mult dispozițiile relevante din Directiva privind securitatea nucleară³⁵ și definind criterii pentru independența efectivă a autorităților naționale de reglementare. În plus, Directiva privind securitatea nucleară ar putea să clarifice competențele de reglementare minime pe care autoritățile naționale trebuie să le dețină.

În prezent, în unele state membre responsabilitatea reglementării se împarte între mai multe entități sau este conferită ministerelor, mai degrabă decât să îi fie atribuită unei singure autorități independente.

³² Curtea de Justiție (hotărârea C 29/99, Rapoartele Curții Europene 2002, p. I-11221) a UE a recunoscut că Euratom deține competențe comune pe aceste subiecte.

³³ WENRA a definit nivelurile de referință pentru securitatea reactoarelor (2008) ca instrument pentru a elabora o abordare comună privind armonizarea securității nucleare și a reglementării acesteia în țările UE. În 2010, WENRA a adoptat obiective de securitate pentru centralele nucleare noi pe baza principiilor fundamentale de securitate ale AIEA. WENRA este o rețea a șefilor de autorități de reglementare din țări ale UE care au centrale nucleare și din Elveția, precum și din alte țări europene interesate cu statut de observator.

³⁴ De exemplu, siguranța funcțională face obiectul unor misiuni de evaluare *inter pares* desfășurate de AIEA (OSART).

³⁵ Articolul 5 alineatul (2) din directivă.

Conform mandatului său, ENSREG face recomandări instituțiilor UE cu privire la securitatea nucleară încă din 2007. Ar fi bine, în acest stadiu, să se reflecteze la viitorul său rol, ținându-se seama de experiența dobândită.

Cerințele privind transparența ar putea fi precizate mai clar, extinzându-le dincolo de obligațiile generale actuale de informare a publicului³⁶ și a angajaților operatorilor nucleari. În acest sens, autoritățile naționale de reglementare ar putea fi invitate să informeze publicul cu privire la motivele care stau la baza deciziilor lor de reglementare. Clauzele de confidențialitate ar proteja informațiile cu implicații pentru siguranță.

3.3. Îmbunătățirea pregătirii pentru situații de urgență și a răspunsului în cazul producerii acestora

Acțiunile pentru prevenirea urgențelor nucleare și radiologice, pregătirea pentru acestea și pentru a le face față sunt adesea întreprinse la nivel național. Cu toate acestea, la nivel comunitar, există o serie de instrumente și mecanisme legislative³⁷, precum și de dispoziții speciale referitoare la accidente nucleare³⁸. Există o serie de mecanisme comunitare care pot fi activate în astfel de situații.

În decembrie 2010, Comisia, în strânsă colaborare cu statele membre, a emis orientări pentru evaluările naționale de risc în vederea gestionării dezastrelor. Statele membre s-au angajat voluntar să pregătească și să prezinte până la sfârșitul anului 2011 evaluările lor naționale de risc. Amenințările la adresa securității nucleare și a sănătății publice constituie elemente importante într-o evaluare completă a riscurilor.

Pentru o mai bună pregătire în caz de urgență nucleară și pentru a coordona acțiunile de răspuns, s-ar putea institui planuri de gestionare a riscurilor nucleare transfrontaliere (incluzând eventual țările vecine ale UE). Aceste planuri ar trebui să fie legate de o intervenție consolidată la nivel european în caz de urgențe nucleare. Este, de asemenea, important să se garanteze disponibilitatea echipamentelor de intervenție de urgență (inclusiv a echipamentelor grele, cum ar fi generatoarele de rezervă) care pot fi folosite în comun la nevoie, precum și a planurilor de restaurare a amplasamentelor.

În urma comunicării Comisiei intitulată „Consolidarea răspunsului european în caz de dezastre: rolul protecției civile și al asistenței umanitare”³⁹, se lucrează în prezent la crearea unei Capacități europene de răspuns în situații de urgență, având la bază resurse din partea statelor membre, la instituirea unui Centru de răspuns pentru situații de urgență complet operațional 24 de ore din 24, 7 zile din 7 și la elaborarea unor planuri de urgență la nivel european pentru principalele tipuri de dezastre,

³⁶ Articolul 8 din Directiva privind securitatea nucleară.

³⁷ Inclusiv Directiva privind normele de securitate de bază, Directiva privind informarea populației, decizia ECURIE, legislația aferentă mecanismului de protecție civilă, precum și regulamentele privind produsele alimentare și furajele adoptate în urma accidentului de la Cernobâl și a accidentului de la centrala nucleară de la Fukushima.

³⁸ Legislația privind nivelurile maxime permise de contaminare radioactivă a produselor alimentare și a furajelor după un accident nuclear sau orice altă situație de urgență radiologică.

³⁹ COM(2010) 600 final

inclusiv nucleare. Comisia va prezenta propuneri care să includă aceste elemente în cadrul legislației aferente mecanismului european de protecție civilă.

3.4. Clarificarea chestiunilor legate de răspunderea nucleară

Chestiunea răspunderii nucleare în caz de accident nuclear este crucială. Comunicarea Comisiei intitulată „Energie 2020: Strategie pentru o energie competitivă, durabilă și sigură” prevede că: „Cadrul juridic pentru securitatea nucleară și protecția fizică va fi consolidat cu ajutorul [...] unei propuneri pentru o abordare europeană a regimului de răspundere civilă pentru daune nucleare”.

De asemenea, Tratatul Euratom⁴⁰ prevede că statele membre trebuie să ia „toate măsurile necesare pentru a facilita încheierea contractelor de asigurare cu privire la acoperirea riscului atomic”.

Majoritatea statelor membre au ales să se bazeze pe o serie de convenții internaționale (Convenția de la Paris/Convenția suplimentară de la Bruxelles și Convenția de la Viena), dar unele state membre nu sunt semnatare ale niciuneia. Această situație a condus la un „mozaic juridic” în cadrul UE. Coerența juridică în UE ar putea fi îmbunătățită pe două fronturi: i) protecția victimelor în diferite state membre, în special ameliorarea indemnizării victimelor în UE, indiferent de țara de reședință, și ii) impactul potențial asupra funcționării pieței interne, în special în cazul în care responsabilitățile financiare divergente ale operatorilor ar putea denatura concurența.

3.5. Consolidarea competențelor științifice și tehnologice

Comisia a lansat un „Program de formare și informare axat pe lecțiile deprinse în urma accidentului de la Fukushima” pentru următorii patru ani, finanțat în comun de UE și programele-cadru ale Euratom⁴¹.

Scopul este de a sensibiliza experții nucleari și factorii de decizie politică cu privire la importanța securității nucleare și de a partaja bunele practici în materie de guvernare a riscurilor în rândul acestora. Programul va îmbunătăți, de asemenea, colaborarea dintre universități, organizații de cercetare, organisme publice și industrie, în sinergie cu platformele UE, în special cu Platforma tehnologică în domeniul energiei nucleare durabile (SNE-TP) și Forumul european pentru energie nucleară (ENEF).

În ceea ce privește cercetarea nucleară care urmează să fie programată în contextul următorului cadru financiar multianual al UE („Orizont 2020”) este în continuare nevoie să se pună accentul pe securitatea nucleară, să se păstreze în UE experiența nucleară acumulată și să se consolideze competențele operatorilor nucleari și ale autorităților de reglementare în domeniul nuclear.

⁴⁰ Tratatul Euratom, articolul 98.

⁴¹ <http://cordis.europa.eu/fp7/euratom-fisshome.html>

4. DIMENSIUNEA INTERNAȚIONALĂ

4.1. Implicarea țărilor terțe în evaluările riscurilor și ale securității

4.1.1. Țările vecine UE

Comisia Europeană a încurajat toate țările care dețin centrale nucleare să efectueze, cât mai curând posibil, evaluări ale riscurilor și ale securității similare celor în curs de desfășurare în UE, pentru a consolida securitatea nucleară în întreaga lume.

Comisia a luat măsuri pentru a extinde evaluările și la țările vecine ale UE care exploatează sau dețin centrale nucleare: Elveția, Federația Rusă, Ucraina, Armenia și Croația, precum și țările care au planuri avansate de dezvoltare a energiei nucleare, și anume Turcia și Belarus.

La 23 iunie 2011, a fost convenită cu țările menționate anterior o declarație comună privind o abordare comună a testelor de rezistență. În timp ce Elveția și Ucraina sunt incluse în procesul UE de efectuare a testelor de rezistență, alte țări urmează calendare diferite. Cu toate acestea, există un angajament comun de a realiza reevaluări ale securității până la sfârșitul anului 2012.

UE va continua să încurajeze toate țările vecine ale UE să se implice în efectuarea testelor de rezistență și să garanteze că se depun toate eforturile pentru a crea cele mai bune condiții de securitate nucleară atât în interiorul UE, cât și la frontiere sale.

4.1.2. Cooperarea cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA) și G8/G20

Planul de acțiune al AIEA privind securitatea nucleară, adoptat în septembrie 2011, încurajează toate statele membre ale AIEA să efectueze o evaluare națională a proiectelor centralelor nucleare în raport cu riscurile naturale extreme specifice fiecărui amplasament și să ia măsurile care se impun în urma acesteia. Comisia Europeană va contribui la lucrările AIEA legate de elaborarea unei metodologii care să poată fi utilizată de alte state și este gata să ajute AIEA la acțiunile de consiliere sau de sprijin oferite țărilor terțe pentru evaluările din acest domeniu.

Comisia a participat pe deplin la procesul G8/G20 de pregătire a conferinței ministeriale a AIEA din iunie 2011, în cadrul căreia a fost aprobat planul de acțiune al AIEA privind securitatea nucleară. Comisia va depune toate eforturile pentru a face ca aceste inițiative internaționale să progreseze în continuare.

4.2. Propuneri de îmbunătățire a cadrului juridic la nivel mondial privind securitatea nucleară

Evenimentele de la Fukushima au scos în evidență necesitatea de a consolida cadrul juridic internațional pentru securitatea nucleară. Prin intermediul AIEA, principalele instrumente care reglementează securitatea nucleară sunt standardele de securitate convenite la nivel internațional și convențiile internaționale, în special Convenția privind securitatea nucleară (CNS) și Convenția privind notificarea rapidă a unei situații de urgență nucleară.

Statele membre ale AIEA recunosc în general necesitatea de a revizui cadrul internațional de securitate nucleară, în special CNS, cu scopul de a-i spori

eficacitatea, guvernanta și forța executorie. Comisia intenționează să contribuie la actualizarea CNS în numele Comunității Euratom⁴².

CNS ar trebui să fie actualizată în concordanță cu cele mai recente standarde de securitate ale AIEA, care ar trebui să devină obligatorii din punct de vedere juridic și să fie dezvoltate în continuare.

Ca o condiție minimă, UE ar trebui să încerce să alinieze CNS la Directiva în vigoare privind securitatea nucleară în ceea ce privește domeniul de aplicare și obligațiile. CNS revizuită ar trebui astfel să acopere toate tipurile de instalații nucleare și să fie supusă unor revizuri periodice obligatorii de reglementare. Revizuirea ar trebui, de asemenea, să includă criteriile de independență a autorităților de reglementare și mecanisme de punere în aplicare, cum ar fi medierea, concilierea sau arbitrajul.

Dispozițiile CNS în materie de pregătire pentru situații de urgență trebuie, de asemenea, să garanteze un răspuns la situații de urgență mai eficace și mai coordonat, precum și să asigure o interfață coerentă cu alte convenții internaționale⁴³.

4.3. Cooperarea externă în domeniul securității nucleare

Îmbunătățirea securității nucleare în țările terțe a reprezentat o parte esențială a activității Comunității încă de la începutul anilor '90. Programele TACIS și Phare au permis ca, timp de cincisprezece ani, să se acorde asistență țărilor din Europa Centrală și de Est și țărilor din fosta Uniune Sovietică. Începând din 2007, cooperarea în materie de securitate nucleară a fost extinsă și la alte țări terțe în conformitate cu Instrumentul pentru cooperarea în materie de securitate nucleară (INSC). Comunicarea privind dimensiunea externă a politicii energetice⁴⁴ face apel la o mai mare convergență a cadrelor de reglementare internaționale și caută să promoveze standarde internaționale obligatorii pentru securitatea nucleară.

Actualul INSC va oferi sprijin țărilor terțe care s-au angajat să participe la testele de rezistență⁴⁵ și va ține seama pe deplin de evoluția procesului de efectuare a acestor teste atunci când vor avea loc discuțiile pentru o cooperare viitoare pentru perioada 2012 – 2013. Comisia a propus un nou INSC pentru perioada 2014 – 2020. Noul instrument propus trebuie să țină seama de experiența dobândită de UE, iar implementarea acestuia va lua în calcul prioritățile constatate în urma testelor de rezistență efectuate în țările învecinate. Noul INSC trebuie să fie integrat într-o strategie cuprinzătoare și coerentă pentru cooperarea în domeniul securității nucleare, luând în considerare acțiunile internaționale din cadrul AIEA.

⁴² Articolul 101 din Tratatul Euratom.

⁴³ Convenția privind notificarea rapidă a unui accident nuclear (INFCIRC/335 din 18 noiembrie 1986) și Convenția privind asistența în caz de accident nuclear sau de urgență radiologică (INFCIRC/336 din 18 noiembrie 1986).

⁴⁴ COM(2011) 539 final, 7 septembrie 2011.

⁴⁵ Propuneri de proiecte pentru Armenia și Ucraina sunt incluse în programul de acțiune al INSC pentru 2011.

5. CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE

În perioada ce a urmat accidentului de la Fukushima, UE și statele sale membre s-au angajat să realizeze o evaluare completă a centralelor nucleare din Europa. Reunind pentru prima dată operatorii de centrale, autoritățile naționale de reglementare și instituțiile UE, procesul a subliniat valoarea adăugată a coordonării și cooperării la nivelul UE cu scopul de a garanta că standardele ridicate ale UE în materie de securitate și siguranță nucleară sunt menținute și îmbunătățite în continuare, dacă este nevoie.

Acest exercițiu este cu atât mai important dată fiind vârsta a numeroase reactoare din UE și interesul pe care unele state membre și țări învecinate îl au în construirea de noi centrale nucleare. Se așteaptă ca rezultatele testelor de rezistență să ofere informații rapide, obiective și fiabile din punct de vedere științific care vor contribui la consolidarea parametrilor de securitate în ceea ce privește amplasarea, proiectarea, exploatarea, întreținerea și reglementarea centralelor nucleare existente și a celor planificate.

Primele constatări arată că se pot aduce îmbunătățiri în anumite domenii, atât la nivel național, cât și la nivelul UE. Statele membre vor decide acțiunile pe care le vor întreprinde la nivel național în urma evaluării. Comisia salută măsurile luate deja de unele state membre în această direcție. În prezenta comunicare, Comisia a subliniat o serie de orientări inițiale pentru consolidarea cadrului UE de securitate nucleară și pentru intensificarea coordonării instrumentelor sau a mecanismelor existente.

Aceste indicații preliminare vor trebui să fie revizuite în continuare și completate având în vedere rezultatele finale ale testelor de rezistență. Tratatul Euratom oferă un temei juridic flexibil și cuprinzător pentru a pune în aplicare, dacă este cazul, îmbunătățirile în legislația privind securitatea nucleară.

Se preconizează ca statele membre să prezinte Comisiei, până la 31 decembrie 2011, rapoartele lor finale de evaluare a riscurilor și securității. Evaluările *inter pares* vor avea loc în perioada ianuarie-aprilie 2012. Comisia va prezenta Consiliului European un raport final privind testele de rezistență în cadrul reuniunii acestora din 28-29 iunie 2012, inclusiv eventualele inițiative legislative vizând consolidarea cadrului de securitate nucleară în Europa.

Comisia s-a angajat să asigure deschidere și transparență de-a lungul întregului proces de teste de rezistență. Comisia va continua să colaboreze îndeaproape cu o gamă largă de părți interesate, inclusiv cu organizațiile neguvernamentale și va prezenta rezultatele evaluărilor *inter pares* într-o reuniune publică.

Mai mult, înainte de face vreo propunere legislativă ca urmare a exercițiului de teste de rezistență, Comisia va organiza o consultare publică și va implica toate părțile interesate importante, pe lângă principalele grupuri de experți din domeniul nuclear [și anume, ENSREG, Forumul european pentru energie nucleară (ENEF) și WENRA].

În contextul colaborării sale cu țările terțe și cu organizațiile internaționale active în domeniul energiei nucleare, în special cu AIEA, UE va face cunoscută experiența

dobândită cu testele de rezistență pentru a consolida regimul legislativ și de reglementare internațional pentru securitatea nucleară.